

Jälkikeynesiläisyydestä Tervalalle

Patrizio Lainà

Juha Tervalan (2016) kirjoitus ”Jälkikeynesiläinen taloustiede Suomessa: kriittinen katsaus” julkaistiin edellisessä *Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa*. Keskityn tässä vastineessa Tervalan (2016, jakso 4) virheellisiin käsityksiin varallisuudesta ja velasta sekä varannoista ja virroista, koska niiden yhteydessä viitataan monilta osin diasarjaani Lainà (2011). Ensin käyn kuitenkin läpi Tervalan (2016) kirjoituksen yleiset akateemiset puutteet.

1. Akateemiset puutteet

Tervalan kirjoituksen otsikko ”Jälkikeynesiläinen taloustiede Suomessa: kriittinen katsaus” on siinä mielessä harhaanjohtava, ettei siinä käsitellä yhtäkään suomalaista jälkikeynesiläistä tieteellistä artikkelia. Viitteinä käytetään lähinnä Ahokkaan ja Holapan (2014a) kirjaa *Rabatalous haltuun*. Lisäksi viitataan pariin lehtijuttuun ja minuun.

Tervala (jakso 4) viittaa viisi vuotta vanhaan ”Valtiot velkavankina” -diasarjaani (Lainà

2011), joka perustuu Attacin ja Suomen Talousdemokratian järjestämään keskustelutilaisuuteen. Kyseessä ei siis ole edes akateeminen seminaariesitys vaan populaari keskustelutilaisuus. Lisäksi Tervala antaa diasarjan lähdeviitteksi linkin Googlen hakutulokseen, eikä diasarjan julkaisusivua tai keskustelutilaisuuden esityspaikkaa, kuten akateemisessa maailmassa on tapana tehdä.

Tietenkin on mahdollista, että jälkikeynesiläinen ajattelu Suomessa on niin alkutekijöisään, ettei muuta materiaalia ole ilmestynyt. Tämä ei kuitenkaan ole asian laita. Ilmeisimmät puutteet ovat tietenkin Ahokkaan ja Holapan artikkelit suomalaisissa tieteellisissä julkaisuisissa (Ahokas ja Holappa 2014b; Ahokas ja Kannas 2009) sekä Alajan ja Suomisen (2013) *Taloutta työvälle* -kirja.

Lisäksi yhteenkään akateemiseen tutkimukseen ei viitata, vaikka julkaisuluetteloni on helposti nähtävillä vaikkapa kotisivuillani. Sen sijaan viitataan viisi vuotta vanhaan diasarjaan. Osa papereistani on empiirisiä tutkimuksia tai

historiallisia katsauksia (Lainà 2013a; 2015a; Lainà ym. 2015). Näitä ei ehkä voida tulkita jälkikeynesiläiseksi taloustieteeksi, vaikka osaa tuloksista tulkitaankin jälkikeynesiläisen teoriakehyksen kautta (esim. Minsky).¹ Sen sijaan jälkikeynesiläiseen teoriaan perustuu artikkelini, jossa tutkin pankkijärjestelmän uudistamisen vaikutuksia mallilla, jossa varannot ja virrat on käsitelty konsistentilla tavalla (*stock-flow consistent*) (Lainà 2015b). Lisäksi minulta löytyy yleistajuisia, ei-tieteellisiä jälkikeynesiläisiä julkaisuja kuten Lainà (2013b), jossa esitellään tuotannon rahateoria.

Tervalan kirjoitus on myös siinä mielessä erikoinen, että siinä vedotaan pääasiassa perustason oppikirjoihin. Monet valtavirtaiset ekonomistit ovatkin tyypillisesti puolustautuneet nimenomaan vedoten korkeatasoisempaan tutkimukseen ja leimanneet oppikirjat vähintään yksinkertaistuksiksi ellei jopa monilta osin täysin virheellisiksi.

Näistä puutteista johtuen Tervalan (2016) kirjoitusta ei voikaan pitää tieteellisenä katsauksena suomalaisen jälkikeynesiläiseen kirjallisuuteen vaan ennemminkin yksipuolisena mielipidekirjoituksena.

2. Varallisuus ja velka

Varallisuutta on kahdenlaista: reaalista (esim. asunnot) ja rahoituksellista (esim. osakkeet). Ilmeisesti Tervala (jakso 4) tulkitsee väärin tai ei ymmärrä reaali-varallisuuden ja rahoitusvarallisuuden eroa. Hän saattaa tulkita, että jälkikeynesiläiset väittävät yhteenlasketun netto-varallisuuden (reaalisen ja rahoituksellisen)

olevan väistämättä nolla, kun todellisuudessa jälkikeynesiläiset korostavat, että nettoraioitusvarallisuus on väistämättä nolla. Nettovarallisuus voi ja yleensä onkin positiivinen (reaali-varallisuuden takia).

Jälkikeynesiläiset ovat korostaneet, että yhden saatava on väistämättä toisen velka. Jos näin ei ole, ei kyseessä ole rahoitusvarallisuus. Väittäminen on siis johdettavissa suoraan rahoitusvarallisuuden määritelmästä. Niinpä yhteenlaskettu nettoraioitusvarallisuus on väistämättä nolla. Jos Tervala on sekoittanut nettovarallisuuden ja nettoraioitusvarallisuuden, on kyseessä tulkintavirhe.

Toinen vaihtoehto on, ettei Tervala ymmärrä nettoraioitusvarallisuuden merkitystä. Tästä kertoo esimerkiksi se, että Tervala (2016, 67) lainaa minua: ”yksityinen sektori ei voi luoda (rahallista) nettovarallisuutta itselleen”. Jos Tervala olisi sisäistänyt reaali- ja rahoitusvarallisuuden eron, hän tuskin haastaisi edellä olevaa lainausta. Hän myös haastaa kaikki ekonomistit johtamaan jälkikeynesiläisestä taloustieteestä tutun identiteetin:

$$\text{yksityinen} + \text{julkinen} + \text{ulkomainen netto- rahoitusvarallisuus} = 0$$

Tervala ei ilmeisesti tiedä, että kyseinen yhtälö on helposti johdettavissa esimerkiksi Tilastokeskuksen (2015) julkaisemasta rahoitustilinpäidosta, jossa jokaisella rahoitusvaateella on sekä velkoja- että velallissektori.

Tervalan mukaan en myöskään ole johdonmukainen väittäessäni, että yksityinen sektori on ylivelkaantunut samalla kun sen nettovarallisuus on positiivinen. Jopa lyhyessä diasarjassani Lainà (2011) kuitenkin käsittelen sekä brutto- että nettovelkaa. Puhuessani ylivelkaantumisesta tarkoitin tietenkin bruttovelkaa. Kaikkea ei voi kirjoittaa auki lyhyeen diasarjaan, mutta luulisi olevan ilmeistä, että yksityi-

¹ Charles Goodhart ja Meinhard Jensen (2015) kommentti paperiini Lainà (2015a) on julkaistu *Economic Thought -aikakauskirjassa vuonna 2015*.

nen sektori ei ole mikään monoliittinen kokonaisuus. Vaikka sen yhteenlaskettu nettovarallisuus olisi positiivinen, kuuluu yksityiseen sektoriin esimerkiksi monia raskaasti velkaantuneita kotitalouksia, joiden nettovarallisuus voi olla negatiivinen. Kotitalouksilla on myös monesti reaaliarallisuutta (esim. asunnon ansiosta), mutta niiden rahoitusvarallisuus voi olla negatiivinen (esim. asuntolainan johdosta).

3. Varannot ja virrat

Samassa yhteydessä Tervala (2016, jakso 4) syyttää jälkikeynesiläisiä varantojen ja virtojen sotkemisesta. Tämä on sinällään huvittava väite, sillä jälkikeynesiläiset ovat pitkään syyttäneet nimenomaan valtavirtaista taloustiedettä siitä (toki yksittäiset jälkikeynesiläisetkin ovat saattaneet ne joskus sotkea).

Esimerkiksi *Monetary Economics* -kirjassa Godley ja Lavoie (2007, luku 3.4) osoittavat, että valtavirtaisessa taloustieteessä ei huomioida varantoja ja virtoja johdonmukaisesti. Esimerkiksi kerroinvaikutuksen osalta valtavirtainen taloustiede keskittyy ainoastaan virtojen tasapainoon. Tämä ei kuitenkaan ole todellinen tasapaino, koska varantojen kehitys ei ole tasapainossa. Godleyn ja Lavoien (2007, luku 3.4) antamassa esimerkissä valtion velkasuhde kasvaisi jatkuvasti, mutta valtavirtainen taloustiede pitäisi tätä ”tasapainona”.

Jälkikeynesiläisessä taloustieteessä nimenomaan korostetaan varantojen ja virtojen eroja ja keskinäisvaikutuksia. Etenkin nuoremman tutkijapolven keskuudessa varanto-virta konsistentti lähestymistapa on suosittu. Sen ideana on mallintaa eksplisiittisesti talouden keskeiset varannot ja virrat, jotta voidaan varmistua niiden johdonmukaisuudesta.

4. Lopuksi

Tervala esittää puutteellisen ja virheellisen kuvan jälkikeynesiläisestä tutkimuksesta Suomessa. Osa Tervalan väärinkäsityksistä johtuu siitä, ettei hän ilmeisesti ymmärrä reaali- ja rahoitusvarallisuuden eroa. Tervala myös syyttää jälkikeynesiläisiä varantojen ja virtojen sotkemisesta, vaikka tämä on ominaista nimenomaan valtavirtaiselle taloustieteelle. Tervalan kirjoitusta on myös vaikea pitää tieteellisenä katsauksena suomalaisen jälkikeynesiläiseen kirjallisuuteen, sillä siinä ei viitata yhteenkään suomalaiseen tai suomalaisen kirjoittamaan kansainväliseen jälkikeynesiläiseen tieteelliseen artikkeliin. □

Kirjallisuus

- Ahokas, J. ja Holappa, L. (2014a), *Rabatalous baltuun: irti kurjistavasta talouspolitiikasta*, Like, Helsinki.
- Ahokas, J. ja Holappa, L. (2014b), ”Miksi Keynes ei palannutkaan?”, *Tiede & Edistys* 39: 5–33.
- Ahokas, J. ja Kannas, O. (2009), ”Finanssikriisin taustalla yksityisen velan määrän räjähdysmäinen kasvu”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 105: 186–201.
- Alaja, A. ja Suominen, E. (2013), *Taloutta työvälle: markkinaliberalismin myyttejä murtamassa*, Into, Helsinki.
- Godley, W. ja Lavoie, M. (2007), *Monetary Economics: An Integrated Approach to Credit, Money, Income, Production and Wealth*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Goodhart, C. ja Jensen, M. (2015), ”A Commentary on Patrizio Lainà’s ‘Proposals for Full-Reserve Banking: A Historical Survey from David Ricardo to Martin Wolf’”, *Economic Thought* 4: 20–31.

- Lainà, P. (2015a), "Proposals for Full-Reserve Banking: A Historical Survey from David Ricardo to Martin Wolf", *Economic Thought* 4: 1–19.
- Lainà, P. (2015b), "Money Creation under Full-Reserve Banking: A Stock-Flow Consistent Model", Levy Economics Institute Working Paper No. 851.
- Lainà, P. (2013a), "Rahoituskriisien ennakoiminen: indikaattorit ja vastasyklinen pääomapuskurit Suomessa", *BoF Online* No. 6/2013.
- Lainà, P. (2013b), "Tuotannon rahateoria", *Peruste* 4: 16–23.
- Lainà, P. (2011), "Valtiot velkavankina", esitelmä 7.12.2011, Turku, <http://www.talousdemokratia.fi/tiedostot/Valtiot%20velkavankina%207-12-2011.pdf> (viitattu 21.3.2016).
- Lainà, P., Nyholm, J. ja Sarlin, P. (2015), "Leading Indicators of Systemic Banking Crises: Finland in a Panel of EU Countries", *Review of Financial Economics* 24 (1): 18–35.
- Tervala, J. (2016), "Jälkikeynesiläinen taloustiede Suomessa: kriittinen katsaus", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 112 (1): 54–69.
- Tilastokeskus (2015), "Rahoitustilinpito", Suomen virallinen tilasto, päivitetty 23.12.2015, <http://www.stat.fi/til/rtp/tau.html> (viitattu 22.3.2016).